

nem igen magas ugyan, de miután a puszkaporgyártáshoz szükséges kutyafát amúgy is le kell kérgezni, mindenesetre számbavehető mellékjövedelem. Nevezett lap említi továbbá, hogy az első évben a kéregnek nemcsak hashajtó, de hánytató hatása is van, idővel azonban a hánytató hatás megszűnik.

A virágos kőris (*Fraxinus Ornus* L.), meg a sziklás hegyoldalak.

Irtta: Boryslavszky János.

Nem lesz talán egészen érdektelen, ha a virágos kőris sziklakedvelő tulajdonságát és a sziklás, kopár oldalaknak ezen fanemmel történő befásítását szerény tapasztalataim nyomán s illetve nézetem szerint leírni bátorkodom.

Eddigelé a virágos kőris, tudomásom szerint, jobbadán túrt fanem volt erdeinkben; mert szép, egészséges, kifejlett törzseket nem igen nevel, többnyire csak szórványosan fordul elő s tűzifánál alig szolgáltatott egyebet. Ezen okokból a virágos kőrist nem tekintették valami becses fának s nem csak a fiatalosokból irtották ki gyéritések alkalmával, hanem még azon helyeken sem hagyták meg, hol talajvédelmi szempontból hasznos szolgálatokat tehetett volna.

Ma azonban már a Vértes hegységben, melyről főleg szóllani kívánok, arról győződünk meg, hogy kopár hegyeink oldalait legzélszerűbben és kevés költséggel a virágos kőrissel erdősíthetjük be. Vannak itt vadak által kopárrá tett területek, melyek védtelen állapotukban egészen kiégtek a nap hevétől, s oly szomorú helyzetben vannak, hogy más fanemekkel alig lehetne sikerrel megkísérteni az erdősítést. A virágos kőris, melynél nem is lehetne jobb fanemet keresni a sziklás-köves oldalakra, ilyen helyeken is sikerrel telepíthető meg. A Vértes hegyekben más fanemekkel elegyítve

fordul elő, de tiszta állabok nevelésére is alkalmas, csakogy itt eddig inkább irtatott sem mint telepített voltna.

A sziklarepedésekbe mintegy beékelve, vagy gyökereivel egy-egy sziklarészt átkarolva, 120 évig is élél, törzse azonban többnyire csak 50—60 évig egészséges. Ez azonban nem tudható be hátrányául, ha tekintetbe vesszük, hogy ezen a vidéken egy fanem sem képes ilyen szegény sziklás, kötörmelekes felületű talajon életét tengetni. Életévének 50—60-ik éve után szabad állásban már béلكorhadtá válik s csak rovarok fészkeül szolgál, de korábban levágva, még kitünően sarjadzik; 60 éves korában törzse mellmagasságban mérve 25—30 cm átmérőt is elér. Ha zárlatban nevelkedhetett, törzse egyenessé és nyulánkká fejlődhetik. Növekvési gyorsasága a lombfák között a tölgy, bükk, gyertyán fakkal versenyez, de 50—60 éves korán túl tetemesen visszamarad. Fája kemény, ruganyos, bognárok által leginkább felhasználható. Nem kellő zárlatban nevelkedett külön álló törzsek vékony sima kérge a fagyást ritkán kerüli ki, s e miatt igen sokszor végig reped, ha kérge a nap hevének hirtelen kitétetik, egészen le is hámlik, mi a fának legtöbb izben halálát okozza.

Ellenségei a rovarok közül kisebb mértékben jelentkeznek mint fajrokonánál (*F. exelsior*); leginkább a *Hylesinus fraxini* tesz rágást szijácsának külsején, idősebb korában pedig a *Cerambix* és *Lucanus cervus* rovarok rongálják belsejét. Sajátságos, hogy a *Litta vesicatoria*, a kőris e fajánál legkevésbé mutatkozik.

Legnagyobb károkat tesz a virágos kőrisben a szarvas, mely leveleit és fiatal hajtásait lerágja. E miatt sokszor bokor nagyságúra satnyul s sokáig sínlik; ha azonban egyszer kiszabadulhatott a vad szája alól, hirtelen gyorsasággal veti fel magát. Kifejlődött korában, a szarvas agancsainak hozzáfenesével okoz rajta károkat.

Déli és keleti oldalakon, hol némi televény is borítja a kőtörmeléket, szép növésű, zárt állabok nevelésére igen alkalmas, s ilyenkor sem a vad, sem a rovarok, sem a fagyás nem támadja annyira meg. Ezek miatt nem is lehet eléggé ajánlani ezen fanemet az olyan helyekre, a hol a befásítás nehézséggel jár, és a klíma megfelelő. Ilyenek pl. a Vértes hegyek kopár oldalai, hol a roppant vadállomány miatt ma már a hajdani viruló zöld erdők helyett, meztelen kőtörmelék oldalak szürkülnek szemünk előtt s még a talaj alsó része is veszélyeztetve van a leomló kődarabok és törmelékek által. És e vidék klimatikus viszonyok tekintetében is jól megfelel neki. A talajt ugyan csekély mértékben javítja, de igen jól megvédi. Ujabb időben már tétetett is vele kísérlet, még pedig ott, hol a talaj felszine megengedte, soros vetéssel másutt teljes vetéssel. A vetés úgy az északi és keleti, mint a nyugoti és déli oldalakon végeztetett. Valószínű azonban, hogy a nyugoti és északi fekvésen nem tenyészik eléggé vidosan.

Ezen tényekből kiindulva, szerény nézetem szerint a meleg és mérsékelt meleg éghajlattal bíró, köves déli és keleti fekvésű oldalakon, a hol más magas kort elérő fák nem telepíthetők meg, a virágos kőrissel egészen bátran tehetők telepítési kísérletek.

Legczélszerűbb módja a telepítésnek a vetés. Bő magtermése folytán a költség sem tetemes mely reá fordítandó. Őszi vetés után a magvak a következő tavasszal kikelnek s mivel csaknem minden szem mag csirázó képes és semmiféle állat fel nem szedi, a csemeték mindig bőségesen jelentkeznek.

Kertekben nevelt csemetékkal nézetem szerint semmiféle előnyt sem érünk el. A csemetéket ugyanis a köves, sziklás oldalakba nem lehet beültetni, mert a csemete számára nem igen áshatunk lyukat, s ha ez sikerült is egy helyen, a

másik csemete már az utban álló sziklatömegek miatt meszsze kerül szomszédjától, így csak oda ültethetnénk, a hol a talaj felszine épen megengedi. Vetésnél ellenben, ha a mag a sziklarepedésekbe bejut, elég ha csirádzáskor megkapaszkodhatik, bármily csekély televényben is kikel s tovább növekszik. Nem árt azonban, ha az elvetett magot ott, a hol lehetséges, vasgereblyével némileg a föld alá hozzuk.

E sorok írója leginkább a teljes vetési módot ajánlja, mivel száraz, kötörmelékes talajban a földolog, mennél sűrűbb fiatalost nevelni, hogy a nyári nap hevének könnyebben ellentálljon. Elkerülhetlenül szükséges még a bevetett területet a szarvas vadaktól megvédni, s ezt bekerítéssel érjük el.

Ha pedig a bekerítés bármi okokból nem eszközölhető, ez esetben czélszerű a védendő területet a lehető sűrűen galagonya, som sat. kivágott bokrokkal befedni, mi által a kikelő csemeték legalább részben megmenthetők, s a napsugarak sem égetik oly szabadon a vetést.

Életének fiatal éveiben a sűrű zárlatot és árnyékot inkább megtűri a várágos kőris, mint a szabad állást. Szabad állásban — mint emlitém — a fagy iránt igen érzékeny. Ezért az áterdöléseket nagy gonddal kell véghezvinni, mert itt a kis hiba is nagy kárt okozhat.

Mivel e fanemet talajvédelmi és erdőnevelési szempontból csak köves helyekre (legtöbbsnyire véderdőkbe) telepítjük, természetes, hogy az ilyképen telepített állabok szálaló üzemből kezelendők.

Ha a gondviselés megmentette vágható koráig erdőnket s a talaj is biztosabb helyzetben áll, az ily helyekre aztán nemesebb fanemeket is lehetne közételepíteni s lassan a talajjavulás arányában más fanekkel eszközölni a felujitást.